

**ATTILA\*****Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ**

Gaziantep Üniversitesi

**Züleyha ŞAHAN**

Gaziantep Üniversitesi

<http://dx.doi.org/10.46872/pj.25>**Özet**

Avrupa Hunları, Asya Hunlarının devamıdır. Bu topluluk, IV. yüzyıldan itibaren Doğu Avrupa'da görülmeye başlamıştır. Burada devlet kuran Hunlar'ın en önemli kağanlarından biri Attila'dır. Gösterdiği başarılarından dolayı Attila'ya *Tanrı'nın Kırbağı* ünvanı verilmiştir. Attila, amcası Rua'nın yanında yetişerek, devlet idaresi ve dış siyaseti hakkındaki esasları öğrenmiştir. Attila, 434 yılında devleti kardeşi Bleda ile yönetmeye başlamıştır. Bleda, zevk ve eğlenceye düşkün olduğundan dolayı Attila, devleti genelde tek başına idare etmiştir. 434 yılında, II.Theodosios Hun sınırlarına Plinthis başkanlığında, bir elçilik göndermiştir. Attila bunu fırsat bilerek Doğu Roma İmparatorluğu ile Margos (Konstantia) Antlaşması'nı imzalamıştır. Avrupa Hun Devleti, bu antlaşma ile siyasi ve ekonomik anlamda önemli ayrıcalıklar elde etmiş, ayrıca Doğu Roma üzerinde hakimiyet kurmuştur. Ren, Alpler ve Vistül Nehri boyunca olan bölgeleri topraklarına katmış, bir çok kavmi ve Bulgarları hakimiyeti altına almış, Pannonia Prima dağıtılmıştır. Bununla birlikte imparatorluk haline gelen Avrupa Hun Devleti, 440 senesine Doğu Avrupa'ya baskıyı arttırmış, 442 yılında ise Belgrad'a yürümüştür. Bundan sonra Attila Balkan Yarımadası'nın bazı kısımlarını, Tuna boyundaki kaleleri ele geçirmiş, Sirmium Naissus (Missa) ve Sofya gibi şehirleri etkisiz hale getirmiştir. Böylece I. Balkan Seferi başarıyla tamamlanmıştır. 445 yılında Attila'nın ağabeyi Bleda öldükten sonra, Orta Avrupa ve Batı Asya'nın hakimi olan Attila, yönetimi tek başına idaresi altında bulundurmıştır. M.S. 447 senesinde Attila, Doğu Roma İmparatorluğu'nu tamamen etkisi altına almak için tekrar yönünü Balkanlara çevirdi. Bu düşüncesinde o dönemde Roma'da ortaya çıkan büyük İstanbul depremi, salgın hastalıklar, ekonomik anlamda yetersizlik gibi etkenler de çok ön plandaydı. Nitekim tüm fırsatlardan sonra Attila imparator Theodosios ile bir takım mektuplaşmalarla isteklerde bulundu. İmparator bu istekleri ağır bulunca da Attila, II. Balkan Seferi'ne çıkmıştır. Bu seferle birlikte Attila, İstanbul'a kadar engelleri kaldırmış ve sonuç olarak iki devlet arasında Anatolios Barışı imzalanmıştır. Attila, bu antlaşma ile Doğu Roma'dan çok ağır siyasi ve ekonomik isteklerde bulunmuştur. Bunun üzerine İmparator Theodosios, Attila'ya suikast düzenlemiş ancak bu suikast başarılı olamamıştır. Tüm bu başarılarının ardından Attila'nın, mitolojideki Savaş Tanrısı Ares'in kılıcını elinde bulundurmasına inanılmıştır. Nitekim bu kılıcı elinde

\* Bu makale, 8-10 Mayıs, Kiev/Ukrayna, Taras Şevçenko 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

bulunduran her kimse, bu kişinin yeryüzüne hükmedeceğine inanılmıştır. Attila düzenlediği birçok sefer sonrası Sasaniler'i de ortadan kaldırmak istiyordu. Ancak İtalya Seferi sonrası 453 yılında düğün gecesi şüpheli şekilde ölmüştür.

**Anahtar Kelimeler:** Attila, Doğu Roma, Theodosios.

### **Abstract**

The European Huns are the continuation of the Asian Huns. This community, IV. From the century onwards in the Eastern Europe started to be seen. Attila is one of the most important Khans of the Huns establishing a state here. Because of her achievements, Attila was given the title of *God's Whip*'. Attila grew up with his uncle Rua and learned the basics about state administration and foreign policy. Attila started to govern the state with his brother Bleda in 434. As Bleda was fond of pleasure and entertainment, Attila generally managed the state alone. II. Theodosios, sent an embassy to Hun borders under the direction of Plinthas in the same year (434) Taking advantage of this opportunity, Attila signed the Margos (Constantine) Agreement with the Eastern Roman Empire. Treaty has been signed as a result of the political and economic in this sense, important privileges were obtained. The European Hun State gained important political and economic privileges with this treaty and also dominated Eastern Rome. He added the regions along the Rhine, Alps and Vistula River to his land, dominated many tribes and Bulgarians, Pannonia Prima distributed. The European Huns state which became an empire, was in 442, he increased the pressure on Europe and crept to Belgrade. After that Attila Balkan and some parts of the Peninsula have captured the Danube-sized castles, like Sofia. Thus, the First Balkan Expedition successfully completed. After Attila's older brother Bleda died in 445, Attila, who was the ruler of Central Europe and West Asia, kept the administration alone. In 447, Attila again headed towards the Balkans to bring the Eastern Roman Empire under its full influence. In this opinion, the great emerging in the Rome at that time factors such as Istanbul earthquake, epidemic and economic insufficiency are also very important. As a matter of fact, after all the opportunities, Attila made requests with emperor Theodosios in a number of correspondence. When the emperor found these demands heavy, Attila embarked on the Second Balkan Expedition. This time the Attila removed the obstacles until Istanbul and consequently, Anatolios Peace was realized between the two states. Attila made heavy political and economic demands from Eastern Rome with this treaty. Emperor Theodosios then assassinated Attila, but this assassination was not successful. After all these achievements, Attila was believed to hold the sword of Ares, the God of War in mythology. As a matter of fact, anyone who possesses this sword is believed to rule this earth. After many expeditions, he wanted to eliminate Sasanis, but after the Italian Expedition, the wedding night died suspiciously in 453.

**Keywords:** Attila, Eastern Rome, Theodosios.

## Giriş

Asya Hunlarının dağılmasından sonra bir kısım Hun topluluğu batıya göç etmiş olup IV. Yüzyıl dolaylarında Doğu Avrupa'da dikkat çekmeye başlamıştır (Bedirhan,2014:133). Burada yurt edinmeye çalışan Hunlar ve Doğu Gotları arasında olan savaşta Hunlar galip gelmiş, bu olayın ardından 373 senesinde Kavimler Göçü'nün başlamasına neden olmuş neticesi olarak da Roma, Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmıştır. Tuna nehri ve Balkaş sahası dolaylarında hakimiyet sağlayan Hunlar, 5. Asırdan sonra civarındaki Doğu ve Batı Roma Devletleri ile ilişkilerde bulunmuşlardır. Kaynaklara göre Avrupa Hun hükümdarları içerisinde Doğu Roma Devleti ile ilişkilerinde gücüyle en dikkat çeken Hükümdarlardan biri de Attila'dır.

Attila, kardeşi Bleda ile başa geçtiğinde (434), amcası Rua'nın ölmeden önce Doğu Roma ile husumetini sonuçlandırarak Margos Antlaşması'nı yapmış ve bu antlaşma ile Doğu Roma İmparatorluğu'nu vergiye bağlamıştır. Antlaşma sonucunda Doğu Roma ile bazı devletlerin bağlantısı kesilmiştir (Ahmetbeyoğlu, 1990: 17). Margos barışının ardından kendi Devleti içinde düzenini oturtmaya çalışırken kardeşi Bleda ölmüş ve tek başına tahta geçmiştir. Attila bundan sonra antlaşmayı ihlal eden Doğu Roma'ya yönelmiştir. Nitekim sınırlardaki Grek tacirleri Avrupa Hunlarını aldatmış, Romalılar Hunların mezarlarını kazıp içindeki silahları ve değerli süs eşyalarını çalmıştı. Diğer taraftan da Avrupa Hun Devleti'ne bağlı olan kavimlerin isyan etmesi için çaba sarfetmişlerdi tüm bunların üzerine Attila I. Balkan Seferi'ne çıkmış sonucunda Anadolios Barışı ile Romalılara ağır vergi koymuştur. Sonrasında Doğu Roma'nın kendi içinde baş gösteren sıkıntılarından yararlanmak isteyen Attila, İmparatorla anlaşmazlık sonrası II. Balkan Seferi'ne çıkmış yine başarılı olmuş, sonrasında olan II. Anadolios anlaşmasına bu defa Doğu Roma'nın ekonomisini kaldıramayacak maddeler koymuştur. Bu antlaşma sonrası Roma halkı ekonomik yetersizlikten intihara bile kalkışmıştır. Attila ölene kadar yaptığı çeşitli seferler dolayısıyla toprakları, Doğu'da Kafkaslara, Batı'da Ren nehri bölgesine kadar olan sahayı kapsamıştır (Kurat,1972: 13).

Bu çalışma Avrupa Hun Devleti Hakanı Attila'nın tahta geçme sürecinin ardından Doğu Roma İmparatorluğu ile yaptığı Margos Barışı, I. Ve II. Balkan seferlerinin ardından yaptığı Anadolios barışını içermektedir.

## Attila'nın Avrupa Hun Devleti Hakanı Olması

Attila, Miladi takvime göre 397-400 yılları dolaylarında doğmuştur (Çerçi,2003: 80). Kaynaklara göre geniş omuzlu, kısa boylu, yassı burunlu, küçük gözlü, kafası büyük, seyrek sakallı, güçlü fiziki özelliklere sahip biriydi (Kelly, 2011: 567). Tahta geçmeden önce Hun hükümdar ailesine mensup Muncuk, Aybars, Oktar ve Rua adlı amcaları bulunmaktaydı. Muncuk Attila'nın babası olup erkenden vefat ederken, Rua tahta geçmiş Aybars ve Oktar kanat eliği vazifesi yapmışlardır. Attila ise amcası Rua'nın yanında yetişmiş ve seferlere katılarak bir süre sonra kendini geliştirme fırsatı bulmuş nitekim devletin iç dış siyasetini ve idaresini iyi öğrenmişti (Çandarlıoğlu, 2003: 28).

Bu süreçte Roma medeniyetiyle yakından ilgilenen Attila, imparatorluğun askeri ve siyasi hayatını öğrenebilmek ve tecrübe edinmek amacıyla Hun Devleti'nin idareci çocukları ile beraber Roma'ya gitmiştir. Gelişiminin ve eğitiminin bir kısmını Ravenna Sarayı'nda sağlamıştır. Hun hükümdarı olmadan önce Attila, Roma ile sağlanan antlaşma gereğince Batı Roma İmparatorluğu'nun merkezi konumundaki Ravenna'da sekiz yıl eğitimi için yaşamış böylece Romalıların politikalarını ve zayıf noktalarını öğrenmiş, Roma'yı yıkabileceğini anlamıştır (Çoban, 2019: 59).

Attila'nın amcası Rua, hayatının son dönemlerinde tahttayken Doğu Roma'ya iltica etmiş Hun kaçakçılarının ve bazı Hun ileri gelenlerinin iadesini talep etti. Bunun üzerine II. Theodosios Avrupa Hunları'na karşı anlaşmaya varmak için hızlı şekilde elçilik heyetini göndermeye hazırlandı (Çandarlıoğlu, 2003: 28). Ancak Doğu Roma İmparatorluğu Rua'ya karşı antlaşma yolları ararken Hun hakanı 434 yılında vefat etmiştir (Yıldırım: 166). Rua'nın ölümünün ardından Attila amcasının yerine kardeşi Bleda ile birlikte başa geçmiştir. Amcaları Aybars Doğu kanadı eliği Oktar ise Batı kanadı eliği vazifesi görmüşlerdir. Attila'nın Devlet idaresini ele aldığı anda yaşı kesin olarak bilinmemekle birlikte bazı kaynaklarda 39-40, bazı kaynaklarda ise onun 28 yaşında olduğu gösterilmektedir (Herbert, 2011:86). Geçmişten gelen Türk Devlet geleneğine göre başa geçecek olan kişinin hanedanın en büyüğü şart olmaksızın içlerinden en liyakatlisinin geçmesi yeterli sebep iken Bleda, Avrupa Hun Devleti hükümdarı olmuştur. Ancak arka planda olmasına karşın tüm işleri Attila yönetmiştir denilebilir.

### **Margos Antlaşması (435)**

Attila'nın Avrupa Hun Devleti yönetiminde kardeşi Bleda ile birlikte bulunduğu seneler belirli değildir. Kaynaklar yalnızca Doğu Roma İmparatorluğu ile olan antlaşma maddeleri ve koşulları hakkında bilgi verir, ondan sonraki beş senelik zaman da karanlıktır (Çapan, 2013:36). Rua'nın ölmeden önce Doğu Roma İmparatorluğu ile olan barış görüşmeleri, kendisinin ölümünden sonra yöneticilerin değişmesine rağmen devam etmiş olup Attila tarafından sonuçlandırılmıştır. Attila hemen yola koyulup, Tuna ve Morova'nın birleştiği sahada Tuna'nın karşı kıyısına kurulmuş Constantia surları civarındaki Margos'ta (Orasje-Dobruca), halkın gözleri önünde ve at üstünde iken antlaşma koşullarını elçi Plinthas başkanlığındaki heyete kabul ettirmiştir (Abay, 2017:9). Kayıtlara Margos Antlaşması olarak geçen barış maddeleri şu şekildedir:

- Doğu Roma Devleti, Avrupa Hun Devleti ile savaş halinde bulunan kavimlerle antlaşma yapmayacak (Nemeth, 1982:76).

- Doğu Roma, Avrupa Hun Devleti'nden hiç kimsenin sığınma talebini kabul etmeyecek (Bedirhan, 2014:138).

- Esirler ve Romalı mülteciler için Avrupa Hun Devleti'ne 8 altın fidye verilecek.

- Ticari faaliyetlerde eşit şartlar altında bulunulacak nitekim bu işler belirlenmiş sınır kasabalarında gerçekleştirilecek.

- Antlaşma sürekli olacak ve bu şartlara iki Devlet de uyacak.
- Doğu Roma İmparatorluğu tarafından Hun Devleti'ne ödenecek olan vergi 700 libre altın olacaktır (Abay, 2017:9).

Antlaşma sonucunda Doğu Roma İmparatorluğu'nun Don-Adriyatik bölgesi kuzeyindeki Devletler ile bağlantısı kopmuştur (Ahmetbeyoğlu, 1990: 17). Bundan sonra Rua döneminde takip edilen siyaset Attila zamanında da sürmüştür. 434/435 senelerinde Aetius, Roma bölgesinde bulunan Avrupa Hun Devleti elçilerine Pannonia Prima ve Valeria (Bugünkü Tuna ve Macaristan ötesi) bölgelerini vermiştir. Yanı sıra ise oğlu olan Carpilio'yu Avrupa Hun Devleti'ne rehine niyetiyle göndermiştir. Bunun sebebi ise verilen sözlerin, alınan kararların uygulanmamasına engel olmaktı. Attila ile ilişkilerini iyi tutmaya çalışan başkomutan Aetius, Galler sahasının barbarlardan arınması için çalışmalar yaptı. Daha sonra Hunların yardımı ile Burgundları bertaraf etti. Margos Antlaşması'nın gerçekleşmesinin ardından Fin, Slav, Germen, gibi kavimleri etkisiz hale getiren Attila, Tuna'da yer alan Doğu Roma İmparatorluğu mevziisine saldırmıştır (Abay, 2017: 10).

Attila, pazar yeri konumunda olan Castra Contantia'ya saldırınca çokça kişi esir alındı. Sonrasında Doğu Roma İmparatorluğu derhal Hunlara elçi göndermek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Attila bu bölgeye neden saldırdıklarının açıklamasını yapmış buna göre saldırının nedeni; Margos piskoposunun Hun Devleti sınırları içerisindeki mezarları soymasıydı. Kaçaklar ile piskoposun Margos barışı maddeleri gereğince iade edilmediği takdirde savaş olacaktı. Ancak iki taraf arasında bu konuda anlaşmazlık çıkınca savaş meydana gelmiştir. 440 senesinde Doğu Roma, Hun Ordusu karşısında bir kişi için devletlerinin tehlikeye atılmasına razı olmayarak piskoposu vermelerini belirttiler. Ardından piskopos Avrupa Hun Devleti'ne kaçtı. Hun hakanı Attila, piskoposa kendinin sözünü dinlerse Margos bölgesini vereceğini söyledi. Bundan sonra Piskopos Hunlarla birlikte Tuna bölgesinde Romalıları bertaraf etti ve şehir alındı. Bu olay ile birlikte Avrupa Hunlarına İstanbul ve Trakya yolu görünmüştür (Abay,2017: 10). Attila ve Bleda'nın devleti birlikte yönettikleri zaman hangisinin nereyi yönettiği kesin olarak bilinmemekle birlikte Hazar Denizi, Baltık Denizi, Alpler, ve Ren bölgesi civarında yaşayan halk Bleda ile Attila'yı efendileri olarak görüyorlardı (Çapan,2013: 38). Attila Margos Antlaşması'nı gerçekleştirdikten sonra devletin içerisindeki düzeni sağlamaya çalışmış, doğusundaki problemleri çözerek Doğu Roma Devleti'nden gelen sefirleri kabul eden Ağaçerileri etkisiz hale getirmiştir (Tokan, 2011:96). Attila 440 senesinden itibaren Doğu Roma İmparatorluğu'na baskıyı arttırınca bu sırada bazı kaynaklara göre kardeşi Bleda ölmüş ve 441 yılında Devleti tek başına idare etmiştir (Karatay,2004:14). Bazı kaynaklara göre ise Bleda 445 yılında vefat edince Attila başa geçmiştir (Kafesoğlu, 1951: 196).

### **I. Balkan Seferi ve I. Anatolios Barışı**

Margos Barışı'ndan sonra Doğu Roma İmparatorluğu antlaşma şartlarına uygun davranmamaya başlamıştı. Örnek verilecek olunur ise Hunlardan kaçan kişileri iade etmemekte direnmiş, yüksek mevkilere bu kişileri yerleştirmiştir. Sınırlardaki Pazar bölgesinde Grek tacirleri Avrupa Hunlarını aldatıyorlardı. Buna ilave olarak

yukarıda da bahsedildiği gibi Konstantia yakınlarında bulunan Hunların mezarlarını kazıp içindeki silahları ve değerli süs eşyalarını çalmışlardı. Diğer taraftan da Avrupa Hun Devleti'ne bağlı olan kavimlerin isyan etmesi için çaba sarfediyorlardı. Vandal kralının da Attila'dan yardım isteği üzerine Attila I. Balkan seferine çıkmıştır (Çandarlıoğlu, 2003:29). 442 senesinde olan bu savaşta Balkanların böyle bir güce ilk olarak şahit olduğu söylenebilir. Hun ordusu Balkanlar üzerine ilerlerken öncelikle Belgrad'a (Singidunum) hasar verildi. Daha sonra Sava Nehri ilerisindeki Mitravice (Sirmium) alınmıştır. Ardından Trakya bölgesine saldırı düzenlenmiş olup Missa (Naissus) ve Sofya illeri etkisiz hale getirilmiştir. Böylece tüm kuzey Balkan bölgesinin yukarı taraflarını tahrip etmişlerdir. Nitekim I. Balkan Seferi başarıyla tamamlanmıştır denilebilir (Yılmaz,2016: 147). Doğu Roma İmparatorluğu ile Avrupa Hun Devleti arasındaki bu savaşın şimdilik son bulması Batı Roma Devleti'nin araya girmesiyle olmuştur (Bedirhan,2014:139).

Bu antlaşma için Theodosios tarafından Anatolios görevlendirilmiştir. 443'te olan bu antlaşma gereğince:

- Vergi borcu 6000 libre altın olacak
- Attila'ya her sene vergi olarak 2100 libre altın ödenecek
- Hun Devleti'nden iltica eden her bir Romalı için 12 solidi ödeme yapılacak

Sonraki zamanlarda Avrupa Hun Devleti'nden kim kaçarsa Doğu Roma Devleti tarafından kabul olunmayacaktı (Çapan,2013: 45-46). Antlaşma Doğu Roma Devleti tarafından kabul edilmek zorunda kalmıştır.

## II. Balkan Seferi ve II. Anatolios Barışı

447 yılı dolaylarında Attila Doğu Roma'ya baskıyı arttırmaya başlamıştı, bunun nedenleri; Doğu Roma İmparatorluğu'nun ekonomik kriz ile mücadele etmesi, devlet içerisinde baş gösteren salgın hastalık ve depremle birlikte oluşan büyük hasar dolayısıyla sıkıntı olmuş nitekim depremden dolayı Theodosios'un kale surlarındaki kulelerden 57'si hasar almıştır (Baştav,2002:867). Tüm bunların Attila'nın Doğu Roma'yı tamamen etkisi altına alma fikrini yeniden uyandırdığı söylenebilir. Bundan sonra Attila, II. Theodosios'un imparatorluğu döneminde Doğu Roma'dan daha önce ödenmeyen vergi karşılığı, vergi almıştır. Bunun yanında kaçakların iadesi ve elçi gönderilmesi için mektup yazmıştır. Şayet bu şartlar oluşturulmaz ise savaş açılacağı beyan edilmiştir. Doğu Roma İmparatoru, kendi devleti içinde yer alan kaçakları vermeyeceğini ancak Attila'nın talep ettiği elçileri göndereceğini ilettili. Attila bunun üzerine Tuna'nın ilerisinde birkaç yeri alarak Ratiaria iline saldırı düzenlemiştir. Gepid ve Ostrogotlar'ın yardımını da alan Attila'nın ordusu Bulgaristan'a girdi ve Utus ırmağını geçerek sonrasında Doğu Roma ordusunu bertaraf etmiştir. Bundan sonra Attila ordusu; Sofya, Filibe, Preslav, Edirne, Silistre, Lüleburgaz, Gelibolu'yu kuşatmış olup artık İstanbul'a dayanmıştı. Üst üste gelen başarısızlıklardan sonra Doğu Roma imparatoru barış istemek zorunda kalmıştır (Ahmetbeyoğlu,2003: 6). 447 yılında gerçekleştirilen Anatolios barışına göre:

• Doğu Roma devletinde bulunan kaçaklar Avrupa Hun Devleti'ne iade edilecek

- Romalılar Avrupa Hun Devletine 6000 libre altın ödemesi yapacak
- Senelik verilecek olan haraç 2100 libre altın olacak
- Fidyesi verilmeden kaçan her bir Romalı için 12 sikke altın ödemesi yapılacak
- Doğu Roma Devleti kendisine sığınma talebinde bulunan kimseyi kabul etmeyecek

Doğu Roma Devleti antlaşma şartları ne kadar ağır olsa da kabul etmek zorunda kalmıştır. Roma, kendi içerisinde zaten gereksiz lüks tüketim yapmaktan ekonomisi sarsılmış olup bu antlaşma ile birlikte mali durumu yine kötüleşmiştir. Çünkü sadece Avrupa Hun Devleti'ne haraç ödemekle kalmayıp başka kavimlere de haraç ödemek zorundaydı. Bundan sonra Romalı zenginler kendi takılarını ve mobilyalarını pazarlarda satmak zorunda kalmış olup kimileri intihara dahi kalkışmıştır. Hun elçisi Skotta, Roma'ya gidip antlaşma şartları gereğince altınları almış bazı kaçaklar Hun Devleti'ne gitmek istemeyince Roma Devleti tarafından öldürülmüştür (Erkoç,2016: 64-65).

Doğu Roma İmparatoru, şartları çok ağır olan vergiyi kabul etmek zorunda kalsa da yükü ağır bu durumdan kurtulmak adına Attila'ya suikast planladı. Ancak Avrupa Hun hakanı Attila bu planı daha öncesinde öğrendiği için imparator bu isteğini gerçekleştirememiştir. Bunun üzerine Hun hakanı imparatora aşağılayıcı bir mektup yazmış ve mektubunda Theodosios'u köle olarak görmüş, suikast girişiminde bulunan imparatoru efendisinin (Attila'nın) canına kıymak isteyerek kölelik haysiyetinin bile kalmadığını belirtmiştir (Bedirhan, 2014:139). Attila'nın bu denli başarısı Roma halkı tarafından bir inancın ortaya çıkmasına neden olmuş, buna göre Savaş Tanrısı olan Ares'in kılıcının Hun çobanı tarafından bulunup Attila'ya verilmiş olması kulaktan kulağa yayılmıştır. Nitekim o kılıca sahip olmak yeryüzüne hükmetme hakkının Attila'ya Tanrı tarafından verilmesi anlamını taşımaktaydı (Çandarlıoğlu, 2003:30).

Kaynaklarda Batı Roma İmparatorluğu elçisi Romulus'un bilgisine göre Attila, Avrupa Hun Devleti'ni idare ettiği dönem boyunca okyanus adalarına kadar topraklara hükmetmiştir (Üstün,2013:142). Bundan sonra 451 yılında Galya üzerine yürümesinin ardından yönünü İtalya'ya çevirdi. Attila İtalya'nın kuzey bölgesini dağıttıktan sonra imparator dehşete kapılarak Roma ilini bırakıp kaçmak istedi (Taşağıl, 2012:472). Ancak Papa Leon başkanlığındaki elçilerin ricası dolayısıyla Hun hakanı savaştan vazgeçmiş, papa Attila'nın gücünü ve hakimiyetini kabul etmenin göstergesi olarak altın hediye etmiştir (Çapan, Güvenç, 2017:637). Hun Hakanı 453 yılında ani şekilde ölmüş, Attila'nın ölümüyle beraber Avrupa Hun Devleti'ne bağlı kavimler ayaklanmışlardır. Attila'nın çocukları arasında zuhur eden iktidar kavgası dolayısıyla Germenler başta olmak üzere birçok yabancı kavim karşısında Avrupa Hunları yenilmişlerdir. Bundan sonra Hunların bir bölümü Kuzey Karadeniz'e sınırlanırken Avrupa, geniş bir nefes aldı denebilir (Çay,2009: 4).

### Sonuç

Avrupa Hunları, Asya Hunlarının devamıdır. Bu topluluk, IV. yüzyıldan itibaren Doğu Avrupa'da görülmeye başlamıştır. Avrupa Hun Devleti'nin en önemli hükümdarı Attila'dır. Attila, tahta geçmeden evvel Roma'ya eğitim amaçlı gitmiş bölgenin durumunu yakından takip etmiştir. Amcası Rua'nın yanında yetişerek, devlet idaresi ve dış siyaseti hakkında esasları öğrenmiştir. Attila, 434 yılında devleti kardeşi Bleda ile yönetmeye başlamıştır. Kardeşi Bleda ile devlet yönetimini devralınca, iki kardeş yönetiyor gibi gözükse de kendisi devletin yükünü tek başına sırtlamıştır, denebilir. Bleda, zevk ve eğlenceye düşkün olduğundan dolayı Attila, devleti genelde tek başına idare etmiştir.

434 yılında, II.Theodosios Hun sınırlarına Plinthas başkanlığında, bir elçilik göndermiştir. Attila bunu fırsat bilerek Doğu Roma İmparatorluğu ile Margos (Konstantia) Antlaşması'nı imzalamıştır. Avrupa Hun Devleti, bu antlaşma ile siyasi ve ekonomik anlamda önemli ayrıcalıklar elde etmiş, ayrıca Doğu Roma üzerinde hakimiyet kurmuştur. Komutan Aetius verilen sözlerin garantisi adına oğlunu Hunlara rehin olarak göndermiştir.

Attila Ren, Alpler ve Vistül Nehri boyunca olan bölgeleri topraklarına katmış, bir çok kavmi ve Bulgarları hakimiyeti altına almış, Pannonia Prima dağıtılmıştır. Bununla birlikte imparatorluk haline gelen Avrupa Hun Devleti, 440 senesine Doğu Avrupa'ya baskıyı arttırmış, 442 yılında ise Belgrad'a yürümüştür. Bundan sonra Attila Balkan Yarımadası'nın bazı kısımlarını, Tuna boyundaki kaleleri ele geçirmiş, Sirmium Naissus (Missa) ve Sofya gibi şehirleri etkisiz hale getirmiştir. Böylece I. Balkan Seferi başarıyla tamamlanmıştır.

Attila'nın bu seferleri sonucunda Doğu Roma halkının hem maddi hem manevi anlamda fazlasıyla yıprandığı söylenebilir. Nitekim o dönemde kaynaklara göre insanlar fazla ödenen haraç yükünden şahsi eşyalarını satmak durumunda kalmış bunu kaldıramayanlar intihara kalkışmıştır. 445 yılında Attila'nın ağabeyi Bleda öldükten sonra, Orta Avrupa ve Batı Asya'nın hakimi olan Attila, yönetimi tek başına idaresi altında bulundurmıştır.

M.S. 447 senesinde Attila, Doğu Roma İmparatorluğu'nu tamamen etkisi altına almak için tekrar yönünü Balkanlara çevirmiştir. Bu düşüncesinde, o dönemde Roma'da ortaya çıkan büyük İstanbul depremi, salgın hastalıklar, ekonomik anlamda yetersizlik gibi etkenleri, lehine kullanmak etkili olmuştur. Nitekim tüm fırsatlardan sonra Attila imparator Theodosios ile bir takım mektuplaşmalar ile isteklerde bulunmuş, İmparator bu istekleri ağır bulunca da Attila, II. Balkan Seferi'ne çıkmıştır. Bu seferle birlikte Attila, İstanbul'a kadar engelleri kaldırmış ve sonuç olarak iki devlet arasında Anadolios Barışı imzalanmıştır. Attila, bu antlaşma ile Doğu Roma'dan çok ağır siyasi ve ekonomik isteklerde bulunmuştur.

Bundan sonra Doğu Roma İmparatoru ard arda gelen başarısızlıklarından ötürü Attila'ya suikast girişiminde bulunsa da başarılı olamamıştır. Attila'nın elde ettiği topraklar, Okyanus Adalarına kadar olan bölge, Batı'da Ren, Doğu'da Kafkaslara kadar olan sahayı kapsamıştır. Avrupa Hun Hakani'nin bu gücü, Avrupa üzerinde psikolojik



etki olarak belirmiş nitelik Savaş Tanrısı Ares'in kayıp olan kılıcının Attila'da bulunması ve başarısının buna bağlanması kulaktan kulağa yayılmıştır. Gösterdiği başarılarından dolayı Attila'ya *Tanrı'nın Kırbacı* ünvanı verilmiştir. Attila'nın, mitolojideki Savaş Tanrısı Ares'in kılıcını elinde bulundurmasına inanılmıştır. Nitelik bu kılıcı elinde bulunduran her kimse, bu kişinin yeryüzüne hükmedeceğine inanılmıştır. Attila düzenlediği birçok sefer sonrası Sasaniler'i de ortadan kaldırmak istiyordu. Ancak İtalya Seferi sonrası 453 yılında düğün gecesi şüpheli şekilde ölmüştür. Onun ölümünün ardından oğulları İrnek, Dengizik ve İlek babaları gibi başarılı olamamışlardır.

### Kaynakça

Abay, A. (2017). *Avrupa Hun İmparatorluğu (IV.-V. Yüzyıl)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Van, ss: 9-10.

Ahmetbeyoğlu A. (1990). *Grek Seyyahı Priskos'a Göre Avrupa Hunları*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss: 17.

Ahmetbeyoğlu, A. (2003). "Büyük Hun İmparatoru Attila", *Manas Journal Of Social Studies*, Cilt: 4, Sayı:7, ss: 6.

Başta, Ş. (2002). "Avrupa Hunları" *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, Cilt: 1, ss: 1356.

Bedirhan, Y. (2014). *İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü*, Nobel Yayınları, Ankara, ss: 133-139.

Çandarlıoğlu, G. (2003). *İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul. ss: 28-30.

Çapan, F. (2013). *Balkanlar'da Bizans-Türk İlişkileri*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, ss: 36-46.

Çapan, F, Güvenç, B. (2017). "Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 18, ss: 637.

Çay, A. M. (2009). *Türk Tarihi ve Kültürü Kavimler Göçü ve Doğu ve Orta Avrupa'da Türkler (Avrupa Hunları, İtil Volga Bulgarları, Tuna Bulgarları)*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı projesi, ss: 4.

Çerçi, F. (2003). "Hunlarda Sosyal, Siyasi Hayat ve Devlet-Halk İlişkileri", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1. ss: 80.

Çoban, H. (2019). "Attila ve Avrupa Hunları- Batı Roma İlişkilerinde Evlilik Meselesi" *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt:7, Sayı:17, ss: 59.

Erkoç, H. İ. (2016). "Attila'nın 447 Yılı Balkan Seferi" *Uluslararası Balkan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, Cilt:1, ss: 64-65.

Herbert, W. (2011). *Attila Hunların Hükümdarı ve Ataları*, İlya İzmir Yayınevi, İzmir, ss.86.

Kafesoğlu, İ. (1951). “Szasz Bela, A Hunok Története Attila Nagykirály (Hun Tarihi)”, *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Cilt:9, Sayı:0, ss:196.

Karatay, O. (2004). “Doğu Avrupa Türk Tarihinin Ana Hatları-Atın Orda Öncesi Dönem”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı:3, ss: 14.

Kelly, C. (2011). *Attila: Hunlar ve Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü*, Turkuaz Yayınevi, İstanbul, ss: 567.

Kurat, A., N., (1972). IV.-XVIII. *Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, ss: 13.

Nemeth, G. (1982). *Attila ve Hunları*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayınları, Ankara, ss: 76.

Taşagıl, A., (2012). “Türk”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt:41, ss: 472.

Tokan, Ö. (2011). *İslamiyet Öncesi Türklerde Diplomasi ve Hunlar Dönemi Diplomatik İlişkiler*, Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, ss: 96.

Üstün, A. (2013). *Geç Roma Tarih Yazımında Hunlar –Batı Avrasya’da Erken Türk Varlığı*-Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss:142.

Yıldırım, K. *Hun Tarihi*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul, ss: 166.

Yılmaz, A. (2016). “Attila'nın Siyasi Hayatı, Şahsiyeti ve Karakteri”, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, ss: 147.